

Cele lekcji w języku ucznia/uczenicy:

- Zrozumiem jaką rolę pełni samorząd w organizacji oświaty w mojej gminie i jakie ma w tym ograniczenia.

WAŻNE POJĘCIA:

USŁUGA – wykonywanie pracy służącej bezpośrednio zaspokajaniu potrzeb
PUBLICZNY – 1. taki, który został przeznaczony dla ogółu społeczeństwa, powszechnie dostępny, nieprywatny; 2. taki, który odbywa się w obecności jakichś świadków lub w miejscu ogólnie dostępnym dla wszystkich.

*[Internetowy Słownik języka Polskiego PW](https://www.snp.pl/)

Edukacja to jedna z najważniejszych usług publicznych w nowoczesnym państwie, jednocześnie też

najbardziej zdecentralizowana. Zaprosz do ćwiczenia, które pokaże „kulisy” systemu edukacji, w tym szczególnie rolę samorządu gminnego i powiatowego.

Źródło 1. Usługi publiczne i prywatne

	Usługa publiczna	Usługa prywatna
Dla kogo?	Powszechna – przysługująca ze względu na fakt bycia członkiem wspólnoty (obywatelom Polski, mieszkańcom gminy) lub spełnienie innego kryterium (np. zdana matura, by korzystać z publicznej edukacji wyższej), a nie ze względu na zasobność portfela.	Ograniczona rynkowo – usługa dostępna, jeśli usługodawca chce ją wykonać, a klient zapłaci odpowiednią kwotę.
Kto za to płaci?	Środki publiczne, czyli budżet państwa, samorządowy; czasami korzystanie z tej usługi wymaga opłaty (w postaci np. biletu komunikacji miejskiej lub biletu do muzeum).	Środki prywatne.
Regulacja i standardy dotyczące usługi	Określone prawem (np. prawo określa, czego uczy się w szkole, kto może w niej uczyć itd.).	Prawo ingeruje, gdy to konieczne (np. określa standardy sanitarne zakładów fryzjerskich, ale już nie ich ofertę).
Podmiot świadczący usługę	Bezpośrednio jednostki publiczne (np. szpital powiatowy) lub podmioty prywatne, na mocy umowy z jednostką publiczną (np. prywatny lekarz POZ) podlegające jednak kontroli ze strony jednostek publicznych.	Podmioty prywatne.

Materiał opracowany na podstawie aktów prawnych, w tym na podstawie ustawy prawo oświatowe i ustawy o systemie oświaty. Należy wskazać, że wymienione kompetencje poszczególnych aktorów nie wyczerpują ich w całości, a są jedynie wyborem najistotniejszych uprawnień i obowiązków.

ZADANIE DLA UCZNIWA:

Połącz kolumnę pt. „aktor systemu” z kolumną „kompetencje i zadania”:

Aktor systemu	Kompetencje i zadania
Uczniowie	<ul style="list-style-type: none">• kierowanie szkołą i organizacja jej pracy, reprezentowanie jej na zewnątrz• zatrudnianie nauczycieli• decydowanie o liczbie klas• zapewnienie bezpiecznych warunków w szkole• finansowanie bieżącego funkcjonowania szkoły (częściowo)• przeprowadzanie konkursu na dyrektora szkoły• odpowiadanie za wynik edukacyjny szkoły (częściowo)• kształtowanie oferty edukacyjnej szkoły (częściowo)• kształtowanie programu nauczania (częściowo)• ocenianie ucznia• kształtowanie wyniku edukacyjnego swojej klasy i szkoły (częściowo)• częściowe współdecydowanie o szkole, zwłaszcza poprzez samorząd uczniowski, który aktywizuje uczniów, egzekwuje ich prawa• współdecydowanie o sprawach szkolnych (częściowo), opiniowanie planu finansowego szkoły• gromadzenie dodatkowych funduszy w celu wsparcia szkoły• układanie pytań testowych i koordynacja egzaminów zewnętrznych• uchwalanie ustaw, m.in. prawa oświatowego czy ustaw budżetowych, w których decyduje się o przydziale środków na oświatę• ustalanie programu nauczania (częściowo)• ustalanie zasad rekrutacji dla szkół• sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad szkołami• wpływ na sieć szkół (możliwość weta do uchwały o jej zmianie)• udział w wyborze/odwołaniu dyrektora szkoły
Nauczyciele	
Rodzice uczniów	
Dyrektor szkoły Osoba kierująca szkołą	
Samorząd Organ prowadzący większości szkół publicznych	
Minister Edukacji Narodowej (MEN) Członek rządu RP odpowiedzialny za całość edukacji w Polsce	
Kurator oświaty Urzędnik powoływany przez MEN na obszar województwa	
Centralna Komisja Egzaminacyjna Organ centralny powoływany przez MEN	
Sejm, senat, prezydent	

ODPOWIEDŹ NA KOŃCU KARTY PRACY

Źródło 3.1.A Rodzaje placówek oświatowych zarządzanych przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego

Jednostka samorządu terytorialnego, która występuje jako organ prowadzący	Rodzaj placówki oświatowej
Gmina	przedszkola, szkoły podstawowe
Powiat	szkoły podstawowe specjalne, szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego, schroniska młodzieżowe, placówki kształcenia ustawicznego, ogniska artystyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, bursy, ośrodki wychowawcze
Miasto na prawach powiatu (pełni funkcje gminy i powiatu)	placówki, które prowadzi gmina, tj.: przedszkola, szkoły podstawowe oraz placówki, które prowadzi powiat, tj. szkoły podstawowe specjalne, szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego, schroniska młodzieżowe, placówki kształcenia ustawicznego, ogniska artystyczne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, bursy, ośrodki wychowawcze
Samorząd wojewódzki	placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, placówki uznane za mające znaczenie regionalne

Gminy ustalają sieć szkół podstawowych tak, by droga do szkoły nie przekraczała:

- 3 km dla uczniów klas I-IV,
- 4 km dla uczniów klas V-VIII.

Jeśli odległość do szkoły jest większa, gmina ma obowiązek zapewnić dzieciom darmowy transport.

Rada gminy (lub miasta na prawach powiatu) uchwała sieć szkół podstawowych.

Rada powiatu (lub miasta na prawach powiatu) uchwała sieć szkół ponadpodstawowych (licea, technika, szkoły branżowe). Uchwały rad gminy i powiatu muszą uzyskać pozytywną opinię kuratora oświaty, mianowanego przez ministra edukacji.

Założenie szkoły – szkołę publiczną tworzy gmina/powiat/miasto. Szkołę publiczną może założyć także osoba fizyczna lub prawna (np. stowarzyszenie czy fundacja), ale musi w tym celu uzyskać zgodę gminy/powiatu/miasta na prawach powiatu i pozytywną opinię kuratora.

Likwidacja szkoły – organ prowadzący (najczęściej samorząd) może zlikwidować szkołę z końcem roku szkolnego, pod warunkiem że:

- ten zamiar zakomunikuje na 6 miesięcy przed końcem roku szkolnego: rodzicom, uczniom oraz kuratorowi oświaty;
- zapewni uczniom uczącym się w szkole miejsca w innej szkole tego samego typu.

Kurator oświaty może w ciągu 30 dni sprzeciwić się likwidacji szkoły. Jeśli szkołę prowadził kto inny niż samorząd (np. stowarzyszenie czy fundacja), zgodę na likwidację musi wyrazić również samorząd.

Do przedszkola publicznego przyjmowane są dzieci zamieszkałe na terenie danej gminy. Jeśli jest zbyt mało miejsc przy przyjmowaniu dzieci, bierze się pod uwagę różne kryteria, takie jak np. wielodzietność rodziny, niepełnosprawność rodziców, wychowywanie przez samotnego rodzica. Gminy mogą też ustalać dodatkowe kryterium dochodowe.

Do swojej „rejonowej” szkoły podstawowej jest przyjmowany każdy uczeń mieszkający w danym obwodzie. Uczniowie spoza rejonu mogą być przyjmowani tylko jeśli pozostaną wolne miejsca. Jest to rezultat istnienia konstytucyjnego obowiązku szkolnego – każdy młody człowiek w Polsce do 18. roku życia ma prawo się uczyć w szkole publicznej, a władze publiczne (zwłaszcza samorządowe) mają obowiązek mu to umożliwić.

Najistotniejsze wątki/problemy:

- Samorzady są organami prowadzącymi szkoły, ich „właścicielami” w imieniu wspólnoty lokalnej, i to one odpowiadają za ich codzienne funkcjonowanie.
- W zależności od rodzaju szkoły organem prowadzącym jest inny rodzaj samorządu.
- Zakładanie i likwidacja szkół oraz ogłaszanie ich sieci podlega nadzorowi kuratora oświaty.

Ograniczenia swobody JST:

- Wymóg pozytywnej opinii kuratora oświaty do uchwały o sieci szkół.
- Wymóg pozytywnej opinii kuratora oświaty dla uchwały o likwidacji szkoły.
- Brak wpływu na kryteria rekrutacyjne do szkół i znikomy wpływ na kryteria rekrutacyjne do przedszkoli.

Subwencja oświatowa to pieniądze z budżetu państwa dla samorządów terytorialnych przeznaczone na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Wysokość subwencji oblicza się według algorytmu (wzoru), który uwzględnia wartości takie jak np.:

- typy i rodzaje szkół i placówek,
- liczba nauczycieli i stopnie ich awansu zawodowego,
- liczba uczniów w szkołach i placówkach,
- liczba dzieci, które ukończyły 6 lat lub objętych wychowaniem przedszkolnym,
- liczba uczniów, którzy zdali odpowiednio egzamin maturalny lub egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie w ubiegłym roku.

Im więcej dany samorząd prowadzi szkół i im więcej uczniów do nich uczęszcza, tym większa subwencja powinna mu przysługiwać. Np. Szczecin otrzymał w 2019 roku 451,5 mln zł, a niewielka gmina Zbiczno – 4,6 mln zł.

W obowiązującym systemie prawnym nie ma przepisu, z którego wynikałoby, iż budżet państwa gwarantuje w ramach części oświatowej, subwencji ogólnej, środki na pokrycie wszystkich wydatków na realizację zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego.

ROZWIĄZANIE ZADANIA DLA UCZNIĄ:

Aktor systemu	Charakterystyka	Kompetencje i zadania
Uczniowie		<ul style="list-style-type: none"> a) kształtowanie wyniku edukacyjnego swojej klasy i szkoły (częściowo) b) częściowe współdecydowanie o szkole, zwłaszcza poprzez samorząd uczniowski, który aktywizuje uczniów, egzekwuje ich prawa
Nauczyciele		<ul style="list-style-type: none"> a) odpowiadanie za wynik edukacyjny szkoły (częściowo) b) kształtowanie oferty edukacyjnej szkoły (częściowo) c) kształtowanie programu nauczania (częściowo) d) ocenianie ucznia
Rodzice uczniów		<ul style="list-style-type: none"> a) współdecydowanie o sprawach szkolnych (częściowo), opiniowanie planu finansowego szkoły b) gromadzenie dodatkowych funduszy w celu wsparcia szkoły
Dyrektor szkoły	Osoba kierująca szkołą	<ul style="list-style-type: none"> a) kierowanie szkołą i organizacja jej pracy, reprezentowanie jej na zewnątrz b) zatrudnianie nauczycieli c) decydowanie o liczbie klas
Samorząd	Organ prowadzący większość szkół publicznych	<ul style="list-style-type: none"> a) zapewnienie bezpiecznych warunków w szkole b) finansowanie bieżącego funkcjonowania szkoły (częściowo) c) przeprowadzanie konkursu na dyrektora szkoły
Minister Edukacji Narodowej (MEN)	Członek rządu RP odpowiedzialny za całość edukacji w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> a) ustalanie programu nauczania (częściowo) b) ustalanie zasad rekrutacji dla szkół
Kurator oświaty	Urzędnik powoływany przez MEN na obszar województwa	<ul style="list-style-type: none"> a) sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad szkołami b) wpływ na sieć szkół (możliwość weta do uchwały o jej zmianie) c) udział w wyborze/odwołaniu dyrektora szkoły
Centralna Komisja Egzaminacyjna	Organ centralny powoływany przez MEN	<ul style="list-style-type: none"> a) układanie pytań testowych i koordynacja egzaminów zewnętrznych
Sejm, senat, prezydent		<ul style="list-style-type: none"> a) uchwalanie ustaw, m.in. prawa oświatowego czy ustaw budżetowych, w których decyduje się o przydziale środków na oświatę